

Назария ва асосҳои методологии таҳқиқ аз таълифоти бунёдии олимони журналистикаи тоҷик ва хориҷӣ сарчашма мегирад.

Ба сифати манбаъҳои таҳқиқ, ки муаллиф ишора мекунад, рӯзномаҳои муҳимтарини кишвар, ки дар инъикоси ҳаёти фарҳангии иҷтимоӣ ва сиёсии кишварамон нақши муҳим доранд, интихоб шудаанд.

Боби якуми рисола «Масъалаҳои фарҳангии миллӣ дар контексти маводи публитсистӣ» ду фасро дар бар гирифта, ба масъалаҳои таносуби инъикоси масъалаҳои фарҳангӣ ва нақши матбуоти расмӣ ва хусусӣ дар самт бахшида мешавад.

Дар фасли якуми ин боб «Таҳлили таносубии инъикоси масъалаҳои фарҳанг дар нашрияҳои даврӣ» муҳаққиқ матбуоти даврии мавриди таҳқиқро дар солҳои гуногун (2010-2015) ҷудо намуда, аз рӯйи мавзӯ гурӯҳбандӣ менамояд ва нишон медиҳад, ки таносуби кадом масъала бештар аст, тавачҷуҳи рӯзноманигорон ба чӣ бештар равона шудааст. Дар натиҷаи омӯзиши сарчашмаҳои илмӣ, таҳлили маводи матбуот муҳаққиқ мавзӯҳои фарҳангиро ба ҷашнҳои миллӣ ва умумимиллӣ, ҷашну маросимҳо, хунарҳои мардумӣ, фарҳанги оиладорӣ суннатӣ, ҷаҳонишавӣ ва таъсири он ба фарҳанги миллӣ, ақаллиятҳои миллӣ ва фарҳанги онҳо, масъалаҳои ахлоқи динӣ ҷудо намуда, дар асоси мушоҳидаҳо чунин мешуморад, ки дар давраи таҳқиқ дар ин самт рӯзномаи “Ҷумҳурият” пешсаф аст. Барои исботи мавқеи худ мисолҳои ҷамъовардари нишон медиҳад ва ба тарзи гузориши масъала аз ҷониби рӯзноманигор низ баҳо медиҳад, касбияти рӯзноманигорро дар баррасии мавзӯ нишон медиҳад, пешниҳод менамояд, ки чӣ гуна муҳтавои маводро бештар қардан мумкин буд. Назари муҳаққиқ бо овардани иқтибосҳо аз сарчашмаҳои илмӣ асоснок қарда мешавад.

Назари олимонаи муҳаққиқ дар таҳлили ин фасл дар он зоҳир мешавад, ки дар баробари овардани тарзу восита ва усули инъикос, ба масъалаи проблемаҳо низ расидагӣ қардааст. Чунончи, дар мавриди ҷашни миллии Наврӯз маводи матбуоти даврӣро таҳлил намуда, ба проблемаҳои тавачҷуҳ мекунад, ки рӯзноманигорон ва қоршиносон дар ин маврид ба миён гузоштаанд.

Аз таҳлил ва таҳқиқи маводи матбуоти даврӣ аз ҷониби муаллиф маълум қарда шудааст, ки матбуоти даврӣ аз тамоми масъалаҳои фарҳангии омӯхташуда, ба ду ҷиҳати хеле муҳим тавачҷуҳи бисёр зоҳир қардаанд: масъалаи фарҳанги миллӣ ва ахлоқи арқони динӣ ва дар ин самт низ рӯзномаи “Ҷумҳурият” пешгом аст ва нақши муҳим дорад.

Фасли дуюми боби аввали рисола “Нақши матбуоти даврӣ дар бозтоби ҷашнҳои фарҳангии миллӣ ва динӣ” ном дорад. Тавачҷуҳи муҳаққиқ дар ин маврид аслан ба тарзи пешниҳоди мавод, нақши

рӯзноманигор ба инъикоси масъала равона гардидааст. Дар ин фасл муаллиф нишон медиҳад, ки касбияти рӯзноманигор дар тарзи дурусти пешниҳоди мавод чӣ нақш дорад. Аз таҳқиқ маълум мегардад, ки ба масъалаҳои оиладорӣ, ахлоқи динӣ матбуоти даврӣ аҳамияти махсус медиҳад. Аз маводи таҳлилнамудаи муҳаққиқ маълум мегардад, ки ба тасвиб расидани “Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи танзими расму оинҳо” рӯзноманигорон якбора ба ин масъала рӯ овардаанд ва яке аз ҳадафҳои асосии баррасии масъала баланд бардоштани маърифати омма дар мавриди татбиқи қонунҳо ва риояи меъёри ахлоқи динӣ будааст. Ба ҳар сурат матбуоти ҳам расмӣ ва ҳам хусусӣ ба ин масъалаҳо пеш аз ҳама аз нигоҳи манфиатҳои миллӣ менигаранд.

Умуман, дар ин фасл рисолати матбуот ва рӯзноманигор дар баланд бардоштани маърифат ва фарҳанги мардум баррасӣ карда мешавад, ки албатта ба ҳадафи худ расидани муҳаққиқро нишон медиҳад.

Боби дуюми рисола «Вижагии фарҳанги ақаллиятҳои миллӣ ва бозтоби онҳо дар нашрияҳои ҷопӣ» низ аз ду фасл иборат аст. Дар ин фаслҳо бештар нақши матбуот дар ҷомеаи бисёрфарҳангӣ ва таъсири байниҳамдигарии фарҳангҳо баҳс карда мешавад.

Фасли аввали ин боб «Нақши матбуоти даврӣ дар раванди ҷаҳонишавӣ ва вусъати ба ҳам наздикшавии фарҳангҳо» масъалаҳои зерини таъсири фарҳанги бегона қарор гирифтани ҷавонон, ба арзишҳои пешиниён эҳтиром нагузоштани онҳо ва монанди инҳоро дар бар мегирад. Муҳаққиқ нишон медиҳад, ки рӯзноманигорон, матбуоти расмӣ ва ғайридавлатӣ аз кадом зовия менигаранд. Дар асоси мисолҳои фаровон аз матбуоти расмӣ муҳаққиқ собит менамояд, ки рӯзноманигорон тавассути тарғиби арзишҳои миллӣ, анъанаҳои гузаштагон ҷомеаро барои нигоҳдории фарҳанги миллӣ даъват мекунанд. Дар ин самт нақши матбуоти ғайридавлатӣ низ кам нест, аммо матбуоти ғайридавлатӣ ба ин масъала бештар аз нуқтаи назари проблемагузорӣ ва танқиди муносибати насли нав ба арзишҳои миллӣ менигарад.

Муҳаққиқ бар он назар аст, ки ВАО имрӯз чун воситаи тарғибот дар ташаккули афкори омма нақши ниҳоят таъсиргузор дорад, технологияҳои нави иттилоотӣ ҷараёни ба ҳам омехта шудани фарҳангҳо, таъсири фарҳанги беруна, аз ҷумла аврупоиёнро ба мардуми тоҷик чандин қарат афзуда, воситаҳои ахбори оммаро чун силоҳи пуриқтидори тарғибот нерӯ бахшид. Бинобар ин воситаҳои ахбори оммаро лозим аст, ки фазои иттилоотии кишварро бо иттилооти тарғибкунандаи арзишҳои миллӣ пур кунанд. Дар маҷмӯъ нақши матбуотро дар тарғиби фарҳанги миллӣ хеле бориз арзёбӣ мекунанд.

Фасли дуюми боби дуюми рисола «Нақши матбуоти даврии тоҷик дар муаррифии фарҳанги ақаллиятҳои миллӣ» ном дошта, ба масъалаҳои масъулияти иҷтимоии рӯзноманигор ва матбуоти даврии тоҷик бахшида мешавад. Ҳадафи асосии муҳаққиқ дар ин фасл аслан аз он иборат аст, ки мавқеъ, нақши матбуот, муносибати ҷомеаи Тоҷикистонро нисбат ба ақаллиятҳои миллии маскунӣ кишвар, фарҳанг ва арзишҳои онҳо муайян намояд ва ба ин ҳадаф расидааст.

Дар ин фасл пеш аз ҳама ҳуди мафҳуми ақаллиятҳои миллӣ шарҳ ёфта, баъдан аз қадом зовия ба масъала тавачҷуҳ намудани матбуоти даврии тоҷик зикр карда мешавад. Муаллиф ба дарачаи омӯзиши мавзӯ низ тавачҷуҳ мекунад ва таъкид менамояд, ки ин масъала ҳамеша дар мадди назари муҳаққиқон будааст. Дар ин фасл қабл аз ҳама расму ойин ва ҷашнҳои ақаллиятҳои миллӣ, тарзи зисту зиндагии мардумони гуногун, аз ҷумла, ўзбекҳо, туркманҳо, қирғизҳо, харлуҳо ва монанди инҳо баррасӣ мешавад. Мулоҳизарониҳои муаллиф, мисолҳои таҳлилкардаи ӯ нишон медиҳанд, ки матбуоти даврии тоҷик ба масъалаи ақаллиятҳои миллӣ ба дарачаи кофӣ расидагӣ намекунад, танҳо дар мавриди баъзе ҷашнҳо, пеш омадани ягон мушкилот баъзе проблемаҳо дар маврид пеш гузошта мешаванду бас. Ба андешаи муаллиф, муносибати матбуоти даврӣ ба фарҳанги ақаллиятҳои миллӣ бештар махсусияти муаррифинамояӣ дорад, на тарғиботӣ; инъикоси масъалаҳои фарҳанги ақаллиятҳои миллӣ, асосан, тавассути баррасии масъалаҳои дигар – мушкилоти иҷтимоӣ, иқтисодӣ, ҷуғрофӣ сурат мегиранд.

Боби сеюми рисола «Имкониятҳои жанрӣ дар инъикоси масъалаҳои фарҳангӣ» шомили ду фасл аст. Фасли аввал «Тавзеҳи воқеаҳои фарҳангӣ дар қолаби жанрҳои ахборӣ» ба масъалаи махсусияти инъикоси мавзӯҳои фарҳангӣ бахшида шудааст. Ин фасл мисли ҳама фаслҳои дигари рисола муқаддимаи назариявӣ дорад. Муҳаққиқ андешаи олимони гуногунро дар мавриди жанрҳои иттилоотӣ меорад. То ҳадди имкон баъзе масъалаҳоро ба баҳс мекашад. Дар ин фасл як самти тавачҷуҳи муҳаққиқ ба имконияти жанрҳои ахбориро дуруст истифода кардани рӯзноманигорон аст. Муҳаққиқ ба он жанрҳое тавачҷуҳ мекунад, ки дар инъикоси масоили фарҳангӣ дар рӯзномаҳо истифода шудаанд.

Фасли дуюми боби сеюми рисола «Гузориши масъала ва тарзи баррасии он дар жанрҳои таҳлилӣ» ном дорад. Дар ин фасл низ муҳаққиқ аз баҳси хусусият ва имкониятҳои жанрҳои таҳлилӣ оғоз карда, тавачҷуҳи асосиро ба касбияти рӯзноманигор медиҳад. Аз таҳқиқоти ӯ бармеояд, ки ҷойгоҳи жанри мақола дар инъикоси масъалаи фарҳанг нисбат ба жанрҳои дигар бориз аст.

Хулосаи рисола фарогири натиҷаҳои бобҳо, фаслҳои таҳқиқот ва мақолаҳои ҷопшуда аст. Аз фаслҳои ҷудогонаи қор ва мақолаҳо таҳти бандҳои муайян натиҷагирӣ зикр карда мешаванд.

Феҳристи адабиёт ва сарчашмаҳо вобаста ба мавзӯи таҳқиқот оварда шуда, аз аксарияти адабиёти илмӣ овардашуда дар рисола иқтибосҳо оварда шудаанд ё назари муаллифони онҳо бо ишораи ному насаби олим бавосита ифода карда шудаанд.

Дар баробари ин дар рисола баъзе ғалатҳо ба назар мерасанд, ки ислоҳашон боиси баланд шудани арзиши рисола мегардад:

1. Овардани таърихи рӯзномаи “Ҷумҳурият” чандон зарурат надошт.
2. Мисолҳои зиёдро, ки ҳангоми таснифоти мавзӯҳои фарҳангӣ оварда мешаванд, кам кардан беҳтар мебуд.

Диссертатсияи Олимиён Сабрина Шамсулло бо ихтисоси илмӣ интихобнамудаи муаллиф мувофиқат менамояд. Мавзӯи диссертатсия ва мазмуну муҳтавои он ба доираи мавзӯ ва масъалаҳои таҳқиқӣ, ки дар шиносномаи ихтисоси илмӣ 10.01.10 – Рӯзноманигорӣ таъйин шудаанд, комилан мувофиқат мекунад.

Автореферати диссертатсия, гузоришҳои илмӣ ва мақолаҳои ба ҷоп расонидаи Олимиён Сабрина Шамсулло муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос менамоянд.

Диссертатсияи Олимиён Сабрина Шамсулло дар мавзӯи «Нақши матбуоти даврии тоҷик дар тарғиби фарҳанги милли (дар мисоли нашрияҳои “Ҷумҳурият”, “Ҷавонони Тоҷикистон”, “Озодагон” ва “Миллат”, солҳои 2010-2015)» ба талаботи бандҳои 31-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.10 – Рӯзноманигорӣ мебошад.

Такризи дар ҷаласаи кафедраи рӯзноманигории Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав аз 27-уми августи соли 2022, сураҷаласаи №1 муҳокима ва тасдиқ гардид.

Дар ҷаласаи кафедра иштирок дошт: 7 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарafdор» – 7 нафар, «зид» – нест, «бетарafd» – нест.

Раиси ҷаласа:

номзади илми филология, дотсент,
мудири кафедраи рӯзноманигории
Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи
Носири Хусрав

Шарипов С.И.

Эксперт:

номзади илми филология, дотсенти
кафедраи рӯзноманигории
Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба Носири Хусрав

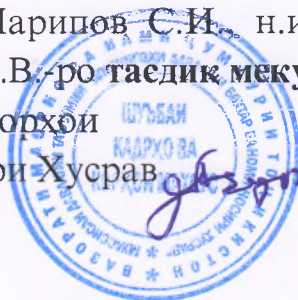
Махкамова Д.Ю.

Котиби илмии чаласа:

омӯзгори кафедраи рӯзноманигории
Донишгоҳи давлатии Бохтар ба
Носири Хусрав

Мусавирова Ф.В.

Имзоҳои н.и.ф., дотсент Шарипов С.И., н.и.ф., дотсент Махкамова
Д.Ю. ва омӯзгор Мусавирова Ф.В. **ро таъдиқ мекунам:**
сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси ДДБ ба номи Носири Хусрав

Шукурзод Ҷ.А.

«27» августи соли 2022.

Суроғи муассисаи пешбар:

735140, шаҳри Бохтар, хиёбони Айнӣ, 67
Тел: (83222) 2-48-63; (83222) 2-54-81.
E-mail: bgu-1978@mail.ru
Сомонаи расмӣ: www.btsu.tj